

**Kormányközi fórum a Közös Európai
Referenciakeretről
Strasbourg, 2007. február 6-8.**

A Közös Európai Referenciakeret és a nyelvi politikák: kihívások és felelősség

Kormányközi fórum, 2007. február 6-8., Strasbourg

Az Európa Tanács 1997-ben az európai nyelvoktatási politikák harmonizálására megjelentetett Közös Európai Referenciakerete alkalmazásával kapcsolatos tanulságokat, illetve a jövőbeni teendőket vették sorra a Referenciakeretet már alkalmazó tagállamok Európából és a tengeren túlról. A háromnapos tanácskozás során az információcsere fontosságát emelték ki, illetve a tagállamok és kormányközi intézmények közös felelősségét a Referenciakeret terjesztésében és alkalmazásában.

Közös Európai Referenciakeret: a fórum főszereplője

A Közös Európai Nyelvi Referenciakeret: Nyelvtanulás, nyelvoktatás, értékelés című eszköz fejlesztése 1991. óta folyik, jelenlegi formájában 1997-ben, magyarul pedig 2001-ben, a Nyelvek Európai Évében jelentették meg. Az Európa Tanács Nyelvpolitikai Főosztálya az azóta nyugdíjba vonult dr. John L. M. Trim professzor vezetésével az európai nyelvi politikák harmonizálásához, az értékelési rendszerek összevethetőségéhez, átláthatóságához kívánt hozzájárulni.

A Közös Európai Referenciakeret mára 36 nyelven olvasható, Európában és a földrészen kívül is egyre nagyobb hatással van a nyelvtanulásra, -tanításra és értékelésre egyaránt.

Érdeemes megismerkednünk a felépítésével:

1. fejezet: A Referenciakeret céljainak, feladatainak és funkcióinak meghatározása.
2. fejezet: A nyelvhasználat-leírórendszer bemutatása.
3. fejezet: A közös referenciaszintek bevezetése: alapszintű (A1, A2), önálló (B1, B2) és profi (C1, C2) nyelvhasználó.
4. fejezet: A nyelvhasználat és a nyelvhasználó jellemzéséhez szükséges kategóriák részletezése.
5. fejezet: A nyelvhasználó általános és kommunikatív kompetenciáinak osztályozása.
6. fejezet: A nyelvtanulás és nyelvtanítás folyamatának bemutatása.
7. fejezet: A feladatok szerepe a nyelvtanulási-nyelvtanítási folyamatban.
8. fejezet: A nyelvi választék szerepe a tantervkészítésben.
9. fejezet: A mérés / értékelés különféle módjai és a hozzájuk köthető célok.

Európai Nyelvi Portfólió

Az Európai Nyelvi Portfólió (European Language Portfolio / Portfolio Européen de Langues – ELP/PEL) személyre szabott, önállóan alakítható dokumentum, amelynek részei:

- „nyelvi útlevél”, amelyben a nyelvtanuló összegezheti nyelvi és kulturális kötődéseit, identitását, megszerzett nyelvi bizonyítványait, idegennyelv-használati tapasztalatait, illetve kapcsolatait más kultúrákkal;
- „nyelvi életrajz”, amely abban segít, hogy a felhasználó tanulási célokat tűzzön maga elé, feljegyezze és átgondolja nyelvtanulási és kultúraközi tapasztalatait, illetve rendszeresen értékelje haladását;
- dosszié, amiben a nyelvtanuló a tanult nyelvvel kapcsolatos produktumait gyűjtheti.

A nyelvi útlevél rövidített változata bekerült az EU Europass dossziéjába is.

A Portfólió központi eleme a Referenciakeretben leírt öt készség (hallott szöveg értése, olvasott szöveg értése, beszélgetés, önálló beszéd, íráskészség) értékelése a hat referenciaszint (A1 – C2) mindegyikén. Az 5*6 rubrikás táblázatban az szerepel, hogy az adott szinten az adott készségből mit tud a nyelvtanuló (pl. A1 szint, önálló beszéd: „Egyszerű kifejezésekkel és mondatokkal el tudom mondani, hol lakom és le tudom írni az ismerőseimet.”). A „mit tud” fontos új szemléletet takar: a nyelvtanulásban különösen fontos a pozitív visszajelzés.

A fórum apropója

A Referenciakeret megjelentetése után hat évvel az Európa Tanács mélyreható elemzésre hívta az európai nyelvoktatás-politikai szakembereket, hogy megvizsgálják az eszköz hatását a nyelvoktatásra és a nyelvi politikákra, illetve a különböző érintettek szerepét a folyamatokban. Arra is kíváncsiak voltak, hogyan használható a Referenciakeret a többnyelvűség népszerűsítésére, hogyan oszthatók meg az alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatok, milyen változtatást javasolnak az alkalmazók, illetve az Európa Tanács hogyan segítheti tagállamait a Referenciakeret alkalmazásában.

A fórum programja és tanulságai

Előadások hangzottak el az Európa Tanács, az Európai Unió és a Referenciakeret kapcsolatáról, esettanulmányokkal mutatták be, az egyes országok nyelvoktatásában hogyan alkalmazzák a Referenciakeretet (legfőképpen a hat referenciaszintet), az EuroStat képviselője pedig bemutatta az EU nyelvi kompetenciák mérésére kifejlesztett jelzőszám-rendszerét.

Ismertették azt a nemrég elkészült felmérést, amelyet a Referenciakeret elterjedtségéről, alkalmazásáról, illetve a vele kapcsolatos véleményekről végeztek 2006-ban. Az Európa Tanács 46 tagállamából 30 válaszolt a kérdésekre. A válaszadók 90%-a a tananyagtervezés szempontjából hasznosnak vagy nagyon hasznosnak tartja a Referenciakeretet, a nyelvi értékelés szempontjából 78%-uk mondta ugyanezt. A felmérésből úgy tűnik, a Referenciakeret nagy hatást gyakorol a nyelvoktatás alakulására Európában. Referenciaeszköz és a nyelvoktatás céljainak koordinálását segítő szerepe általánosan elismert.

A több mint 200 résztvevő szekciókban vitatta meg a tananyagfejlesztéssel és tanárképzéssel, illetve a nyelvtudás értékelésével kapcsolatos feltételeket, elvárásokat és teendőket, illetve az egyes érintettek (Európa Tanács, Európai Unió, tagállamok, szakminisztériumok, oktatási intézmények) szerepét és felelősségét a Referenciakeret bevezetésében és alkalmazásában.

A Referenciakeretet nem csak Európában alkalmazzák: Japán, az Egyesült Államok és Kanada oktatási minisztériumának képviselői összefoglalták, mennyiben építenek az Európa Tanács által kidolgozott rendszerre.

A fórum összefoglalásaként a résztvevők az információcsere fontosságát hangsúlyozták a tagállamok között, illetve a tagállamok és az Európa Tanács között. Fontosnak tartják a Referenciakeret gazdagságának megőrzését, hogy ne csak a szintrendszerre asszociáljanak a felhasználók ezzel kapcsolatosan. Ugyancsak kiemelték az Európai Nyelvi Portfólió

jelentőségét, illetve a közös (tagállami és Európa tanácsi) felelősség fontosságát a Referenciakeret minél szélesebb körű alkalmazásában.

A Referenciakeret Magyarországon

A KER a magyar képzési rendszerben

A Referenciakerettel kapcsolatos **képzéseket** (képzők képzése jelleggel) **már az 1990-es évek második felétől** szerveztek Magyarországon. Eleinte (az azóta megszűnt) hároméves nyelvtanári szak hallgatói kaphattak ilyen ismereteket, a „hagyományos” tanárképzésben csak néhány éve van jelen a KER – félő, hogy egyelőre csak a nyelvezet és nem a valódi tartalom szintjén.

A KER a magyar tantervekben

A Nemzeti Alaptantervben már volt szó a Referenciakeretről – ám maga a Keret akkor még nem volt teljesen készen. Az úgynevezett Kerettanterv már a kész KER-re utalt, **a jelenlegi kétszintű érettségi rendszer pedig egyértelműen a KER szintrendszerére épül.**

Mi valósult meg Magyarországon?

Átvettük az A1-től C2-ig terjedő **hatszintű értékelési rendszert** (lásd KER 4-5. fejezet). Igyekszünk bevezetni a részkompetenciák fogalmát – ennek értékeléséhez teljes tanári szemléletváltásra van szükség, hogy az értékelés ne átfogó, átlagoló jellegű legyen, hanem külön-külön térjen ki az egyes területeken (írás, olvasás, szövegértés, kifejezőkészség stb.) nyújtott teljesítményekre. Ugyancsak a **részkompetenciák** fogalmához köthető, hogy az embereknek nem ugyanazokra a képességekre van szükségük egy adott nyelv különféle alkalmazási területein. A turistának a beszédkészség fontosabb, egy mérnöknek pl. a szakirodalom olvasása.

Ez a fajta szemléletmód Magyarországon egyelőre kevés oktatási intézményben tapasztalható.

Az Európai Nyelvtanulási Naplóról

Magyarország a kezdetektől részt vett az Európai Nyelvi Portfólió kidolgozásában: 1998-99-ben 15 országban, köztük hazánkban vezettek nyelvoktatási kísérleti programokat kisgyermekek, általános iskolások és középiskolások körében, majd az Európa Tanács szakértői e kísérletek alapján dolgozták ki az ELP-t 2001-ben.

A Portfólió Magyarországon az osztálynaplóra utaló Európai Nyelvtanulási Napló néven is ismerős lehet a szakértőknek. A magyar változatokat 2001-ben, a Nyelvek Európai Évében nyújtották be akkreditációra, amely még ugyanazon esztendőben megszületett, az Európa Tanács országai közül ötödikként.

A Napló hazánkban tulajdonképpen **naplósorozat**: az **általános, a középfokú és a felnőttoktatás szintjeire külön-külön változatot** dolgoztak ki, az adott korcsoportnak megfelelő nyelvezettel. A középfokú és a felnőttoktatás területén sajnos még igen kevesen használják a Naplót Magyarországon.

Mi az Európai Nyelvtanulási Napló haszna számunkra?

Jó lenne, ha az oktatás **szemléletmódja** a Naplóhoz idomulna – így a diákok önállóan is tudnának a Naplóval dolgozni.

Jól tükrözi a kétféle szemléletmódot, hogy a hagyományos nyelvórákra járó diákok a „Mit tudsz ebből a nyelvből?” kérdésre inkább igeidőket és módokat sorolnak, a Napló használatával tanulók viszont felsorolják, hogy milyen helyzetekben tudnak már az adott nyelven kommunikálni. Az új szemlélet nem a tényanyagra, hanem a képességekre helyezi a hangsúlyt.

A Napló sokban eltér a hagyományos nyelvoktatási és –tanulási módszerektől: önértékelésre alapoz, fizikailag a diák tulajdona, ő rendelkezik vele (tehát nem köteles a tanárnak megmutatni) – és azt veszi számba, **mit tud** a nyelvtanuló, nem a hiányosságait.

Ahogy említettük, a Napló használata gyökeres szemléletváltást kíván az oktatótól: el kell fogadnia, hogy bár ez az eszköz nem az ő „kezében” van, mégis a közös célt, a nyelvtanulást segíti. Magyarán: fel kell építeni egy újfajta nyelvtanár-nyelvtanuló viszonyt.

Hasznos volna, ha a szakminisztérium ajánlaná a Naplót a közoktatás szereplőinek. A kötelezővé tétel rontana a helyzeten, ám a pozitív hatásági állásfoglalás és akarat segítene.

Következtetés

Bár a KER-hez kapcsolódó nyelvoktatás-politikai arculatok (az „országprofilok”) közül a magyar készült el elsőként, annak tanulságai jellemzően nem hasznosultak a döntéshozatalban.

A 2007. február 6-8-i Európa tanácsi nyelvoktatás-politikai konferencia jó apropó arra, hogy a hazai oktatáspolitikai a KER alapján újra meghatározhassa a nyelvtanulás-nyelvtudás stratégiáját, megerősítse az egyre több jó gyakorlatot.

Bővebb információ:

A KultúrPont oldalán:

http://www.kulturpont.hu/et_langconf

A konferenciáról az Európa Tanács oldalán:

http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Conference_EN.asp

Európai Nyelvi Portfólió:

<http://www.coe.int/portfolio>

Az Európai Nyelvtanulási Napló az OKM oldalán:

<http://www.okm.gov.hu/main.php?folderID=288>

Információ az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum oldalán:

<http://www.opkm.hu/ecml/>